

Bölüm 1

SURNAME-İ VEHBI ELYAZMASI'NDA “ÇİFTÇİLER, DEĞİRMENCİLER, FIRINCILAR” KONULU MİNYATÜRÜN GÖSTERGEBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

Dilek TÜRKMEÑOĞLU¹

GİRİŞ

Surname-i Vehbi Elyazması; III. Ahmed'in dört şehzadesi Süleyman, Mehmed, Mustafa ve Beyazıd için yapılan gece-gündüz on beş gün süren sünnet şenliğinin anlatıldığı, 37x26 cm. boyutlarındaki levhalar hâlinde hazırlanan 175 sayfa ve 137 adet minyatürden oluşmaktadır. Eserde ilk sahnelerde, şenlik başlamadan önce yapılan hazırlıklara yer vermektedir. Eski saraya yapılan ziyaretin ardından ikinci minyatür, yukarıdan şenlik alanına kurulan çadırları ve mekânın topografik özelliklerini gösteren bir girişi içermekte, şenliğin bitiminden sonra Topkapı Sarayı'ndaki törenlere yer veren son iki minyatürle bu iki sahne arasında şenliğin olayları yer almaktadır.

Sünnet düğünü için hazırlıklar 27 Temmuz 1720'de başlamış, elyazmasında sultan ve saray erkânının gelişinin ardından on beş gün ve gece süren şenlik etkinliklerine yer verilmiştir. Levni, saray erkânının 18 Eylül'de Okmeydanı'na gelişini ve 2 Ekim günü dönüşünü belirten sahnelerde bu simetrik düzenlemeyi pekiştirmektedir. Atıl'a göre, “Eski saraydan başlayan ve Divan Yolu'nu izleyerek Topkapı Sarayı'na ulaşan bu alayda Osmanlı Devleti'nin

---

¹ Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sanat Bölümü, BSP.

Şenliğin Levni'nin anlatımında somutlaŐan ũst anlatısı ise, őenliĐe katılan figũrler arasında olduğu kadar, sultan ve tebaası arasındaki iliŐkiye gŕnderme yapmaktadır. Şenliğin iğeride ve diğer devletler arasındaki etkisi, tũm bu őenliĐi dũzenleyen sultanın kimliğinde, devletin zenginliğinde ve gũcũnde somutlaŐır. Gŕsterge bũtũn olarak sembolik dũzlemde Osmanlı Devleti'nin yŕneticileri ve kurumlarıyla, tũm bunlara muktedir olduğu fikrini vurgular. Kũltũrel kodların Őŕzũmlenmesinin zorlaŐtıĐı gũnũmũzde, elyazmasını oluŐturan farklı katmanların bir bũtũn olarak değerlendirilmesi, eserin anlamına ulaŐılmasında ŕnem taŐımaktadır.

KAYNAKŐA

- < <http://www.commens.org/dictionary/term/object> >
< <http://www.commens.org/bibliography/manuscript/peirce-charles-s-1903-syllabus-nomenclature-and-division-triadic-relations> >
< <http://www.commens.org/dictionary/entry/quote-letters-mario-calderoni-13> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/dicisign> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/qualisign> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/qualisign> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/secondness> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/secondness> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/symbol> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/symbol> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term/symbol> >
< <http://www.commens.org/dictionary/term> >
< <http://www.commens.org/node/757?width=700&height=500> >
< <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=370566> >
Akgũndũz, Murat (2014). "Ticari Hayatta KardeŐliĐi Esas Alan Ahilik TeŐkilatı". *Harran ũniversitesi İlahiyat Fakũltesi Dergisi* 31: 9-18.
And, Metin (1959). *Kırk Gũn - Kırk Gece: Eski Donanma ve Őenliklerde Seyirlik Oyunları*. İstanbul: TaŐ Yayınları.
And, Metin (1982). *Osmanlı Őenliklerinde Tũrk Sanatları*. Ankara: Kũltũr ve Turizm Bakanlığı.
Atasoy, Nurhan (1997). *1582 Surnama-i Hũmayun DũĐũn Kitabı*. İstanbul: KoÇ Bank Yayınları.
Atasoy, Nurhan (2000). *Otağ-ı Hũmayun Osmanlı Çadırları*. İstanbul: Aygaz Yayınları.
Atıl, Esin (1985). *Levni ve Surnamesi: Bir Osmanlı Şenliğinin Őykũsũ*. İstanbul: KoÇ Bank Yayınları.

Sanat Tarihi Araştırmaları

- Aynur, Hatice (2013). "Surname". *İslam Ansiklopedisi* 37 (21/10/2017).
- Bağcı, Serpil vd. (2006). *Osmanlı Resim Sanatı*. (editör: S. Bağcı). İstanbul: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Bayram, Selahattin (2012). "Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21: 81-115.
- Bergman. M. ve S. Paavola (2018). "Peirce's Terms in His Own Words". *The Commens Dictionary*. 21/12/2017. <<http://www.commens.org/dictionary/term/likeness>>
- Cantó Raúl Gisbert (2017). "Visual Semiotics Applied to The Evolution Process of Cross-Media Adaptations". *Punctum* 3: 76-91.
- Cevizci, Ahmet (2014)**. *Felsefe Tarihi: Thales'ten Baudrillard'a*. Editör: Derya Önder. İstanbul: Say Yayınları.
- Crossland, Zoe vd. (2018)**. "Im/materialities: things and signs". *Semiotic Review* 4. 21/7/2018. <<https://semioticreview.com/ojs/index.php/sr/article/view/9>>
- De Saussure, Ferdinand (2001). *Dilbilim: Genel Dilbilim Dersleri*. Çev. Berke Vardar. İstanbul: Multilingual.
- Eroğlu, Süreyya (2010). "Surname-i Hümayun ve Surname-i Vehbi Minyatürlerinde Üslup Özellikleri". *Sanat Tarihi Defterleri* 13-14: 87-108. İstanbul: Ege Yayınları.
- Günay, Doğan vd. (2012). *Görsel Göstergebilim: İmgenin Anlamlandırılması*. Ed. Günay Doğan ve Alev F. Parsa. İstanbul: Es Yayınları.
<http://www.commens.org/dictionary/term/firstness>< >
- Index' (pub. 19.03.18-12:02). Quote in M. Bergman ve S. Paavola (Eds.), *The Commens Dictionary: Peirce's Terms in His Own Words*. New Edition. (Erişim: 2/7/2018)
- Jappy, Tony (2011). "A Peircean Approach to Pictorial Documents". *The Public Journal of Semiotics III*: 1-27.
- Koç, Turan (2008). *İslâm Estetiği*. İstanbul: İsam Yayınları.
- Konak, Ruhi (2013). "Minyatür Sanatında Derinlik Anlayışı". *Erzurum Atatürk Üniversitesi Sanat Dergisi* 23: 97-102.
- Lefebvre, Martin (2007). "The Art of Pointing: On Peirce, Indexicality, and Photographic Images", *Photography Theory*, Ed. Elkins, James, Abingdon: Routledge.
- Mahir, Banu (2005). *Osmanlı Minyatür Sanatı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Merrell, Floyd (2001). "Charles Sanders Peirce's Concept of the Sign", *The Routledge Companion to Semiotics and Linguistics*. Ed. Paul Cobley. Londra ve New York: Routledge.
- Ocak, Derya (2006). *XVI. Yüzyıl Osmanlı Şenliklerinin Siyasal Boyutları ve Gündelik Hayata Etkileri*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Özgül, G. Eda (2012). "Farklı Bir Görme Biçimi Olarak Tasvir: Matrakçı Nasuh'un Topografik Tasvirleri". *Milli Folklor* 96: 170-189.

Sanat Tarihi Araştırmaları

- Peirce, C.S. (1903). (nd). Miscellaneous Fragments [R]. MS [R] S104)'Index' (pub. 26.08.17-16:46). Quote in M. Bergman ve S. Paavola (Eds.), *The Commens Dictionary: Peirce's Terms in His Own Words*. New Edition. 1/6/2018. <<http://www.commens.org/dictionary/entry/quote-miscellaneous-fragments-r-8>>
- Peirce, C.S. (1903). *Syllabus: Nomenclature and Division of Triadic Relations, as far as they are determined*. MS [R] 540. 10/6/2018.
- Peirce, C.S. (1864-1865). *Lecture VIII. Forms of Induction and Hypothesis (Forms)*. MS [W] 105). 20/5/2018 <<http://www.commens.org/dictionary/term/symbol>>
- Peirce, C.S. (1865). *Harvard Lectures on the Logic of Science. Lecture VIII: Forms of Induction and Hypothesis*. MS [W] 105; MS [R] 346. 20/5/2018.
- Peirce, C.S. (1886). *One, Two, Three: Kantian Categories*. MS [R] 897. 20/5/2018.
- Peirce, C.S. (1895). *Short Logic: Chapter I. Of Reasoning in General*. MS [R] 595. 20/5/2018. <<http://www.commens.org/dictionary/term/symbol>>
- Peirce, C.S. (1898). *On Existential Graphs*. MS [R] 484. 12/5/2018.
- Peirce, C.S. (1903). [c.]. P of L. MS [R] 800. 20/6/2018. <<http://www.commens.org/dictionary/term/qualisign>>
- Peirce, C.S. (1903). [c.]. P of L. MS [R] 800. 10/6/2018.
- Peirce, C.S. (1903). *Lowell Lectures on Some Topics of Logic Bearing on Questions Now Vexed. Lecture III*. [R]. MS [R] 460. 20/5/2018.
- Peirce, C.S. (1903). *Lowell Lectures on Some Topics of Logic Bearing on Questions Now Vexed. Lecture III* [R]. MS [R] 460, 1903. 20/5/2018.
- Peirce, C.S. (1903). *Syllabus: Nomenclature and Division of Triadic Relations, as far as they are determined*. MS [R] 540. 1/6/2018.
- Peirce, C.S. (1903). *C.S.P.'s Lowell Lectures of 1903 2nd Draught of 3rd Lecture*. MS [R] 462. 7/4/2018. <<http://www.commens.org/dictionary/term/>>
- Peirce, C.S. (1904). [c.]. New Elements (Kaina stoiceia). MS [R] 517. 16/7/2018.
- Peirce, C.S. (1905). [c.]. The Basis of Pragmaticism. MS [R] 284. 20/6/2018. <<http://www.commens.org/keywords/keyword/rhema> >
- Peirce, C.S. (1905). *Letters to Mario Calderoni*. MS [R] L67. 11/5/2018
- Peirce, C.S. (1982). *Writings of Charles S. Peirce. Cilt: 1. Peirce, C. S. (1887-1888). A Guess at the Riddle*. MS [R] 909. 20/7/2018.
- Peirce, C.S. (1994). *Letters to Lady Welby*. MS [R] L463. 16/7/2018.
- Peirce, C.S. [c.] (1893-1895). "Division III. Substantial Study of Logic". *Chapter VI. The Essence of Reasoning*. MS [R] 409. 20/6/2018.
- Peirce, C.S. [c.] (1893-1895). "Division III. Substantial Study of Logic". *Chapter VI. The Essence of Reasoning*. MS [R] 409. 20/6/2018.
- Peirce, C.S. (1903 [c.]). *Logical Tracts. No. 1. On Existential Graphs*. MS [R] 491. 1/6/2018.<<http://www.commens.org/bibliography/manuscript/peirce-charles-s-1903-c-logical-tracts-no-1-existential-graphs-ms-r-491>>
- Temel, Hilal (2007). *Ahilik Teşkilatının Halkın Eğitim ve Öğretimindeki Rolü, Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı.

Sanat Tarihi Araştırmaları

- Tulum, Mertol (2007). *Vehbi Surname: Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Ümit, N. Miraç (2014). "Minyatürlerde Gösteri Sanatları: Nakkaş Osmanın Tasvirleriyle Onaltıncı Yüzyıldan Örnekler", *Art-Sanat*. İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü 2: 129-145.
- Yakut, İnci (2016). "Minyatürlü Surname Elyazmaları Anlatısının Resim ve Edebi Metin Dilinde Geçmiş Toplumsal Gerçekliğin Betimlenme Özellikleri ve Sinema Tasarımı: Surname-i Vehbi Elyazması Üzerinde Bir Değerlendirme", *Art-Sanat* 5: 83-102.
- Yavuz, Hilmi (2013). "İslam Medeniyeti Algısı Üzerine", *Çağdaş Türkiye'de Muhafazakar Sanat Sorunu*, Derleyen: Servet Gündoğdu. İstanbul: Granada Yayınları.
- Zeren, M. Ebru ve Gözde Sazak (2011). "Osmanlı Minyatürlerinde Kasaplık". *Acta Turcica* 2: 53-78.